

Ministry of JUSTICE

National Offender
Management Service

Big Lunge

National Offender Management Service
HMP The Verne
Portland
DORSET
DT5 1EQ

To: Dutch Delegation, visiting London
on the 2nd – 6 th December 2013

Telephone 01305 825198
E mail bill.james.cave@hmpr.gsi.gov.uk

Rev BJW Cave
Church of England Chaplain
Vice Chairman IPCA Europe

06 November 2013

REVISED Programme (02/11/2013)

Monday 2nd December

Evening   Arrival
Introduction to UK prison trends and models of chaplaincy

Tuesday 3rd December

Morning   Visit to one of the Prisons in Central London. This is confirmed as Wandsworth. Visit being co-coordinated by Chaplains.
Afternoon   Visit to Prison Service Headquarters, Westminster, for meeting with Head of Faith and Pastoral Care to which other church and faith community leaders with responsibility for prisons will be invited. Visit being co-ordinated by Canon Mike Kavanagh, NOMS head of Faith and chaplaincy.

<http://www.justice.gov.uk/contacts/prison-finder/wandsworth>

Wednesday 4th December

All day   Training day on Restorative Justice and SORI. This is being provided by Thames Valley Probation Service. Meeting with them on Tuesday Nov 5th. Mgr Roger Reader RC Bishops Conference will be joining us for some of the day. Assuming it is OK with Thames Valley, other chaplains will be invited.

<http://www.thamesvalleyprobation.gov.uk/pages/probationwork/restorativejustice.html>

Thursday 5th December

All day   Attendance at Chaplaincy as Public Theology Conference, Cardiff University.

You will see that the gathering allows chaplains to present short (20-30minutes) papers about their work. Dutch visitors are invited to participate! Meeting with colleague-prison-chaplains.

Friday 6th December

Morning Cardiff Conference.

Afternoon Return travel to Woking.

Return flights from London airports (Heathrow or Gatwick).

Costs

1. Accommodation at Woking is approx. £55 per night. (4 nights) (Deposit of £500 has already been paid by Bill Cave to secure the booking.)
2. There will be an extra night in Cardiff. (?)
3. Cardiff Conference cost is £75.00

Details at

http://stmichaels.ac.uk/news/wp-content/uploads/Chaplaincy_as_Public_Theology.pdf

<http://www.stmichaels.ac.uk/chaplaincy-studies.php>

4. Travel in UK. Tuesday 3rd into London will be by train. Otherwise by car. My suggestion is that one of the party hires a car at the airport. We can also use mine.

Verslag van werkbezoek aan justitiepastoraat, gevangnissen en kerken in Engeland van maandag 2 tot en met vrijdag 6 december 2013

Van maandag 2 december tot en met vrijdag 6 december 2013 werd vanuit Nederland door justitie- en nazorgpastoraat een werkbezoek gebracht aan het justitiepastoraat in Engeland. Ik maakte ik deel uit van een delegatie bestaande uit van Lieverloo (hoofdaalmoezenier Ministerie V en J), Heetderks (hoofdpredikant Ministerie V en J), Timmer (adjunct hoofdaalmoezenier Ministerie V en J en bestuurslid Exodus Nederland, Sector vrijwilligers en kerkzaken), van Leeuwen (manager Exodus Stoel), Pieters (manager Exodus Groningen), de Wit (hoogleraar en directeur Centrum Justitiepastoraat CJP)), Eerbeek (oud-hoofdpredikant Ministerie van V en J, oud-voorzitter van Exodus Nederland en voorzitter van Kerken met Stip).

De delegatie had een brede samenstelling en het werkbezoek was al gepland toen ik nog hoofdpredikant was. De bedoeling ervan was het justitie- en nazorgpastoraat in Engeland en Nederland wederkerig van elkaar te laten leren en daarvoor een periodieke ontmoeting te realiseren. Voor het Nederlands justitiepastoraat, Exodus, Kerken met Stip en het CJP is deze oriëntatie in Engeland van groot belang, omdat daar de overheid een grote plaats toekent aan kerken bij de opvang van gedetineerden en ex-gedetineerden.

En ook was het bezoek van belang vanwege de ontwikkeling van de nazorg in Nederland door Exodus met de residentiele-en vrijwilligersprojecten voor gedetineerden en hun relaties, het Centrum voor het Justitiepastoraat, landelijk netwerk van Kerken met Stip en de zich ontwikkelende alpha in prison projecten. Zeker ook omdat in Nederland vanwege een terugtrekkende overheid een grotere plaats toekend gaat worden aan vrijwilligers, kerken en particulier initiatief. Kortom de samenleving zelf komt meer in beeld. Engeland heeft daar al veel ervaring mee opgedaan.

In de bijlage zijn het programma en enige onderliggende informatie opgenomen.

In dit verslag is een aantal resultaten van dit werkbezoek samengevat als verantwoording van het bezoek en als bijdrage aan ontwikkelingen op het gebied van nazorg in Nederland.

1. De delegatie bestond uit een brede vertegenwoordiging van gelieerde organisaties: Exodus, justitiepastoraat, Kerken met Stip, Centrum Justitiepastoraat. Het gezamenlijk op werkbezoek zijn in het buitenland was op zichzelf al uitermate nuttig vanwege de onderlinge contacten over gelieerde werkvelden, informatie- uitwisseling, maar ook vanwege gezamenlijke oriëntatie op ontwikkelingen in het buitenland. Er werd een duidelijke behoefte uitgesproken elkaar ook buiten dit werkbezoek regelmatig te ontmoeten voor onderlinge oriëntatie en afstemming.

2. Bezoek aan de gevangenis Wandsworth.

Dit bezoek leverde 2 belangrijke inzichten op.

2.1. De samenwerking in Wandsworth tussen aan de gevangenis verbonden resettlement chaplain en outreach werker aangesteld door de kerken levert meerwaarde op in het herstelproces.

In het Community Chaplaincy Trust Program wordt tijdens de detentie ingezet op voorbereiden vrijkomen en begeleiding na detentie.

Het Community Chaplaincy projekt zoekt in de kerkgemeenschap vrijwilligers die ex-gedetineerden willen begeleiden als ze vrijkomen.

In de gevangenis werkt een zogenaamd outreach-worker samen met de resettlement pastor. De vrijwilligers worden "Befriender" genoemd. Twee of drie maanden voor de vrijlating begint het bezoek van de vrijwilliger en hij/zij ondersteunt de gevangene bij de professionele begeleiding die hij krijgt in het re-integratieprogramma ook na de detentie. Het doel van de Befriender-begeleiding is: support in doelstellingen, het aanmoedigen van zelfvertrouwen en hoop en het ontwikkelen van een constructief leven. Het gevangenispastoraat heeft in deze gevangenis een duidelijke taak in de voorbereiding van de nazorg. Deze taak wordt uitgevoerd in samenwerking met een outreach

werker aangesteld door de kerken. Er zit zo ook continuïteit in de begeleiding tussen binnen en buiten.

Dit Befriender projekt heeft een belangrijke impuls gegeven aan de ontwikkeling van het supporter projekt van Exodus Noord Nederland. Het supporterprogramma geeft met vrijwilligers begeleiding aan ex-gedetineerden in de thuissituatie op de levensgebieden, wonen, oriëntatie op werk, relaties en geloof en zingeving. In het supporterprogramma worden ook modules ontwikkeld om gedetineerden al tijdens de detentie met het oog op de thuissituatie te trainen. Dit ook om continuïteit in de begeleiding te bevorderen.

In het supporterprogramma kunnen Exodus, Kerken met Stip, Justitiepastaat en DJI effectief met elkaar samenwerken.

2.2. Werkprojecten in Wandsworth in kader duurzaamheid.

We zagen tal van recyclingprojecten in de gevangenis zoals het verwerken van oude vloerbedekking tot nieuwe producten. Deze recycling projecten zouden ook heel goed in Nederland in gevangnissen en ook in Exodusverband ontwikkeld kunnen worden. Zo kunnen maatschappelijk herstel en inzet op een duurzame samenleving heel goed en effectief met elkaar worden verbonden. En er ontstaat zinvol werk waar (ex) gedetineerden goed in kunnen functioneren.

3. Bezoek aan Resorative Justice Project in Practice bij Thames Valley Probation Service.

Dit herstelgerichte project, gericht op dader—slachtoffer contact wordt uitgevoerd door de reclassering. Slachtoffer begeleiding wordt heel gericht direct na delict ingezet. Hier vindt ook vooral dader-slachtoffer mediation plaats. Het programma start voor de straf en wordt deel van de straf.

4. Bezoek aan Hoofdkwartier Chapalaincy met Head of Faith and Pastoral Care en andere kerkleiders verantwoordelijk voor gevangenen. We kregen informatie over de organisatie van de geestelijke verzorging in Engeland. En over de organisatie van de opleidingen die geheel in eigen hand van de dienst worden gegeven en door een opleidingsmedewerker georganiseerd.,

5, Ontmoeting met RK bisschop Fr.Roger Reader Prisons Adviser namens Catholic Bishops' Conference of England. Met hem gesproken over de positie van Rooms Katholiek Justitiepastaat in Engeland en de bijzondere plaats die gedetineerden hebben bij Paus Franciscus.

6. Bezoek Open Gevangenis.

Gesprek met directeur van de gevangenis en chaplain.

Interessant is dat de gedetineerden, ook zwaar gestraften, op grote afstand van de open gevangenis in de steden werken. Dit verloopt heel goed en zonder incidenten. Interessant voor DJI om kennis van te nemen. De geestelijke verzorging heeft hier een heel eigen betekenis omdat de gedetineerden meer vrijheid hebben. Vragen komen aan de orde: hoe met die vrijheid om te gaan, hoe met de groepsdruk om te gaan, hoe zelfstandig individu en bij eigen toekomstplannen blijven, kerkdiensten als steunende en stimulerende bijeenkomsten, hoe om te gaan met thuis situatie waar men op verlof gaat.

7.Public Theology Conference Cardiff City. Referaat prof. dr. Theo de Wit, hoogleraar vraagstukken geestelijke verzorging.

zie verslag Theo de Wit.

Een paar conclusies uit dit werkbezoek voor Nederland.

1. Nederland is veel verder dan Engeland (en ook verder internationaal) in gerichte herstelprojecten geïnitieerd door kerken en justitiepastaat, zoals Exodus, Kerken met stip, Centrum

Justitiepastoraat, alpha in prison, justitiepastoraat met focus op herstelgericht pastoraat (zie ook Handboek justitiepastoraat.

Deze diversiteit aan projecten zou nog sterker in samenhang uitgevoerd kunnen worden en daardoor effectiever zijn bij herstel.

2. In ons land kan deze leidende positie van Nederland in het internationale veld sterker over het voetlicht gebracht worden bij kerken en overheden om zo ook voor dit particulier initiatief meer steun te ontvangen.

3. Van Engeland kan geleerd worden dat de overheid soepel omgaat met de relatie kerk en staat, de betekenis ziet van kerken voor herstelprocessen en de kerken ruimte geeft voor herstelprojecten in de inrichtingen en daar ook mee samenwerkt. Zie "nazorgtaak van chaplain en outreach - medewerker van de kerken".

4. In Nederland kan vanuit het justitiepastoraat, Exodus, Kerken met Stip sterker worden ingezet op erkenning van de kerkgemeenschappen en het daarmee verbonden particulier initiatief als mededragers van re-integratie ook met verwijzing naar internationale praktijk.

Zo kan bevorderd worden dat zowel de overheid als de kerken in de ontwikkeling daarvan meer gaan investeren en in gaan samenwerken, omdat duidelijk is dat hierdoor aan maatschappelijk herstel van ex-gedetineerden een belangrijke bijdrage wordt geleverd.

5. Verbinding van maatschappelijk herstel en duurzaamheid kan in Nederland zinvolle en maatschappelijk relevante participatiemogelijkheden opleveren. Justitie- en nazorgpastoraat kunnen ook hier pioniers in zijn.

Den Haag, 7 december 2014
Jan Eerbeek

De conferentie in Cardiff '*Chaplaincy as Public Theology*' op 5-6 december 2013

Op 5 en 6 december organiseerde het *Cardiff Centre for Chaplaincy Studies* (CCCS) een conferentie *Chaplaincy as Public Theology*. Dit aan de universiteit van Cardiff verbonden centrum richt zich op 1) studie en onderzoek naar (religieus geïnspireerde) geestelijke verzorging (*chaplaincy*), op 2) onderwijs voor deze beroepsgroep, en 3) op het communiceren van de betekenis van dit werk voor een internationaal publiek. Zij vierde dit jaar zijn vijfjarig bestaan met deze conferentie, die mede gericht was op de 'advisory board'.

Het centrum lijkt qua doestellingen en leeftijd dus erg op het Nederlandse CJP, maar er is een groot verschil: het richt zich niet alleen op justitiepastoraat (*prison chaplaincy*) maar ook op pastoraat in het leger (*Armed Forces chaplaincy*), politie (*police chaplaincy*), eerstelijnsgezondheidszorg (*primary healthcare chaplaincy*), sport (*sports chaplaincy*) en studentenpastoraat (*university chaplaincy*). Over de meeste van deze onderwerpen werden er ook papers gepresenteerd tijdens de conferentie. Het centrum is in vijf jaar gegroeid van twee halftimers naar 2,5 FTE in 2013. Het CCCS streefde met succes naar de universitaire erkenning van op geestelijke verzorging toegesneden Chaplains Professional Development (CPD) programma's, zodat geestelijk verzorgers makkelijk toegang hadden tot dit aanbod.

De openingsrede van de directeur van het centrum, Andrew Todd, was getiteld *Chaplaincy as public religion and spirituality amidst changing secularisms*. Hierin wierp hij de vraag op naar de 'publieke waarde' en waardering van religieuze geestelijke verzorging als 'symbolisch kapitaal'. Hij sprak niet eenvoudig over 'secularisatie' maar over met elkaar concurrerende opvattingen van seculariteit (*competing secularisms*) die strijden over de regels, normen en grenzen van het seculiere openbare leven. Worden religie en spiritualiteit beschouwd als 'privé-zaak', als een probleem (iets gevaarlijks, irrationeels), als een beschermde eigenschap van mensen, als (inspirerende) bron, als bijdrage aan onze 'waarden'? Verder wordt religie ingebed, geordend en gebonden aan wet- en regelgeving op het gebied van mensenrechten (gelijkheid, diversiteit), veiligheid (bijv. voorkoming van extremisme), integratie (kernwaarden van de samenleving), erkenning door de staat. Wat het laatste punt betreft is er een verandering gaande van een ontwikkeling van staatskerk (de *Church of England*) naar '*multi-faith*' chaplaincy. Vooral ook op het gebied van gevangenispastoraat zag Todd deze verandering plaatsgrijpen, alsook aandacht voor het voorkomen van 'extremisme' in gevangenen.

Hij sprak ook over noodzakelijke 'onderhandelingen', zowel op het gebied van de diverse secularismen alsook op het terrein van veiligheid. Zo is het mogelijk een situatie voornamelijk of uitsluitend te definiëren in termen van veiligheid (als dreiging, noodsituatie, crisis), zodat regelovertreding het belangrijkste aandachtspunt wordt. Todd hanteert hier de term 'securization'. Zeer relevant lijkt mij ook zijn onderscheid tussen positieve en negatieve veiligheid: veiligheid als bescherming tégen versus veiligheid die zaken mogelijk maakt ('*security in order to*') Naar analogie hiervan kan ook secularisatie zo worden opgevat: als voorwaarde voor en als bescherming tégen. In het laatste geval verschijnt religie als (be)dreiging voor het seculiere, als risicofactor, zodat neutralisering ervan als wenselijk gaat verschijnen. Maar ook het omgekeerde is mogelijk: iets wordt opgevat als een risico of bedreiging voor theologische zuiverheid (bijvoorbeeld de *same-sex marriage*).

Todd introduceerde ook de term '*public sacred*', openbaar gedeelde heilige waarden, en ziet *chaplaincy* als een actor in de onderhandeling hierover. Ook binnen de diverse terreinen van categoriale pastoraat zijn er zowel primaire 'sacralities', inherent aan praktijken aan te wijzen: onderwijs, gezondheidszorg, gerechtigheid, veiligheid, de markt etc., maar ook secundaire sacraliteiten zoals 'diversiteit', 'gelijkheid', 'spiritualiteit' en 'religieuze geletterdheid'. Pastoraat kan zo zowel dialoogpartner zijn van het publiek sacrale als ook (kritisch) tegenwicht tegen wat als sacraal geldt.

Follow the money!, was ook een onderdeel van zijn voordracht. We moeten de vraag opwerpen, zo betoogde hij, welke aspecten van het symbolisch kapitaal categoriaal pastoraat gemeenschapsgeld aantrekt. En: aan welke aspecten van het publieke sacrale draagt geestelijke verzorging bij? Na voorbeelden uit diverse sectoren (ziekenhuispastoraat, herdenkingsactiviteiten in het leger in verband met gesneuvelde soldaten) legde hij het gehoor vragen voor over hun specifieke werksoort: hoe ziet de '*framing*' van het seculiere eruit in uw specifieke, lokale situatie? Wat kan de bijdrage zijn van uw werksoort aan het publiek sacrale, welke onderhandelingen zijn er nodig?

Verder waren er een aantal papers (we konden ze niet allemaal bijwonen vanwege de terugreis op vrijdagmiddag) die de eigen aard van het werk van een *chaplain* trachten te beschrijven op diverse terreinen. Een paper over studentenpastoraat zocht inspiratie in Walter Benjamins beschrijving van de 'flaneur' die tracht de universitaire gemeenschap al dwalend en wandelend te 'lezen' en in verband te brengen met hun geloofstraditie. Een ander verwees naar Lou Reeds beroemde song '*Take a walk on the wild side*' in een lezing over pastoraat in de geestelijke gezondheidszorg waarin de auteur vooral oog had voor '*liminal spaces*' en '*thresholds*': grenzen (en het verdwijnen of oplossen daarvan) tussen ruimtes, drempels, maar ook tussen verleden, heden en toekomst. Vele *chaplains* ervaren vandaag de crisis van wat lang als solide werd beschouwd, verandering, ontwrichting en vervloeiing (*flow*). Op dit punt zijn er duidelijk raakvlakken met publicaties van het CJP, in het bijzonder met onze bundel '*Grensverkeer*' (2013). Zeer de moeite waard was ook de lezing van onze gastheer Bill Cave over de vorming van 'inter-faith teams' en de idee van gemeenschapsvorming die daarbij hoort.

Tenslotte waren ook niet-christelijke geloofstradities present met papers over boeddhisme ('Wat kan boeddhisme bijdragen aan pastoraat in de geestelijke gezondheidszorg?') en islam. De spreker bij deze laatste lezing, een moslim *chaplain*, vertelde uitvoerig over zijn onderzoek naar dit werk in Engelse gevangenissen, en de crisis van het traditionele (meestal direct uit Pakistan geïmporteerde) 'pedagogische' model. Van de kant van de Nederlandse delegatie was er een bijdrage van Theo de Wit (CJP) over de 'emancipatie van het slachtoffer' in het strafrecht, de betekenis van een 'slachtofferethiek' en de gevolgen ervan voor gedetineerden.

De sfeer op de conferentie was zeer goed en feestelijk, zij het dat het publiek (ongeveer vijftig personen) duidelijk op leeftijd was en bovendien roomblank. De goede intenties tot 'inter-faith' teamwerk hebben duidelijk nog niet geleid tot een meer divers conferentiepubliek. Er zijn door het CJP in de wandelgangen contacten gelegd met stafleden van het CCCS voor samenwerking tussen de beide instituten.

Theo de Wit